

VIKTORIJA
DAUJOTYTĖ

VALENTINAS
MIKELĖNAS

ARVDAS
ŠLIOGERIS

ALEKSANDRAS
VASILIAUSKAS

VLADAS
ŽULKUS

NEPRI MIA S

SVARBIAUSIŲ
HUMANITARINIŲ
IR SOCIALINIŲ
GRĖSMIŲ BEI JŲ
PASEKMIŲ LIETUVAI
JŪVALGOS

NERIMAS

SVARBIAUSIŲ
HUMANITARINIŲ
IR SOCIALINIŲ
GRĖSMIŲ BEI JŲ
PASEKMIŲ LIETUVAI
IŽVALGOS

VILNIUS
2012

TURINYS

Prologas → 7

VIKTORIJA DAUJOTYTĖ

1. Grėsmių yra visada → 15

- 1.1 Tolima dabarties pradžia → 18
- 1.2 Grėsmės analitika; pozityvo svarba → 29
- 1.3 Ar išnaudota Pirmosios Respublikos patirtis? → 42
- 1.4 Humanizmas klumpa lygioje vietoje → 45
- 1.5 Apie kalbą ir moralinę atmosferą → 50
- 1.6 Apie grėsmę pritraukiančius veiksnius → 57
- 1.7 Ar esame atviri pasauliui? → 63
- 1.8 Apie ką mąsto jauni → 68

ARVYDAS ŠLIOGERIS

2. Apie vieną kitą grėsmę Lietuvai → 73

VLADAS ŽULKUS

3. Humanitariniai mokslai ir universitetai.

- Kiek esama realios grėsmės?** → 91
- 3.1 Kur tos grėsmės? → 93
- 3.2 Humanitariniai mokslai universitetuose → 96

- 3.3 Studijos ir reforma → 99
- 3.4 Kalbų studijos ir humanitariniai mokslai → 105
- 3.5 Taikomumas ir atvirumas pasauliui → 109

VALENTINAS MIKELĖNAS

4. Ką gali ir ko negali teisė → 119

- 4.1 Kas yra teisė? → 122
- 4.2 Ar teisę kuriame patys? → 123
- 4.3 Taisyklių stabilumas → 125
- 4.4 Taisyklių gausa → 126
- 4.5 Statiškosios ir veikiančiosios teisės konfliktas → 128
- 4.6 Teisė ir ekonomikos krizė → 130
- 4.7 Ar teisė gali kelti grėsmę? → 133
- 4.8 Teisė sau, moralė sau? → 134
- 4.9 Teisės fetišizavimas → 136
- 4.10 Teisinis fanatizmas → 137

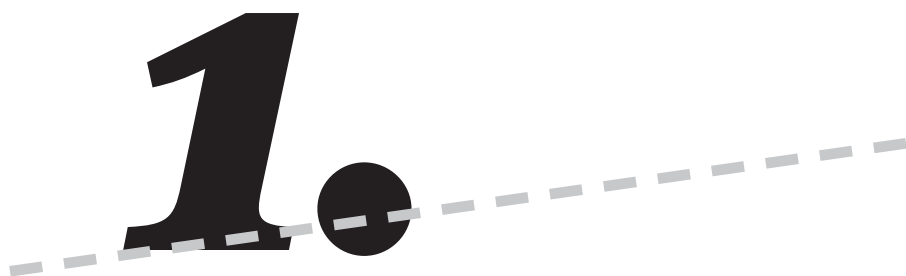
Vietoj epilogo → 139

ALEKSANDRAS VASILIAUSKAS

5. Ką gali ir ko negali ekonomika → 141

- 5.1 Nekontroliuojamo pelno siekimo agresija → 143
- 5.2 Lietuva – silpstančių žmogiškųjų išteklių kraštas → 153
- 5.3 Netinkamas ekonomikos mokslinių tyrimų vykdymas → 161
- 5.4 Žmogaus saugumą užtikrinančio apsirūpinimo būtiniausiai pragyvenimo šaltiniais stoka → 169
- 5.5 Nepaslankus Lietuvos visuomenės ir valstybės valdymo struktūrų tobulinimas → 176

Epilogas → 189

VIKTORIJA DAUJOTYTĖ

Grėsmių yra visada

2011 M. RUGSĖJO 13 D. Vis dar mąstydamą, iš ko kyla grėsmės Lietuvoje ir Lietuvai, be komentarų ir interpretacijų užrašau šio ryto pranešimų, laikraščių apžvalgų nuotrupas: vieno iš naujųjų Ignalinos atominės elektrinės „tvarkytojų“ alga pakelta nuo 26 iki 29 tūkstančių... jis ir praneša, kad elektrinėje tvyro chaosas...

Energetikos ministerija *šiandien aiškinsis* padėtį Ignalinos atominėje elektrinėje...

Kartoju: *Ignalinos atominėje elektrinėje.*

* * *

Atsiverčiu naują „Santarą“ (2011, ruduo), sustoju prie itin jautriai egzistencinius signalus fiksuojančio kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus įžangos žodžio pavadinimo: „Nenoriu gyventi Europos sutemose“. Ar nužudyti žmogų per koncertą (ar parodą) *jau* galėtų būti pateisinama ir išteisinama „meninės akcijos“ vardu? „Nenustebau, – sako Giedrius, – kai britų premjeras pareiškė, kad dabar vyrauja „smurto kultūra“. Britų, Didžiosios Britanijos, aristokratų žemės, premjeras *nesistebi*. *Nuostaba* gal jau ir nebėra gilusis sielos šaltinis. Smurto kultūra kaip ir kitos panašios „kultūros“ kapoja kultūros šaknis.

Sociologinė apklausa: daugelis verslininkų mano, kad verslas daromas nesąžiningai. Tai tiksinti bomba, nesąžiningos veiklos padariniai negali būti nei sąžiningi, nei garbingi. Politologės žodžiai per radiją: objektyviai Lietuvoje nėra taip blogai, kaip atrodo subjektyviai, t. y. remiantis apklausomis, žmonių nuomonėmis. Valstybei nėra didesnės grėsmės kaip žmonių (piliečių) nepasitikėjimas ja. Kodėl taip yra, ar esame iš prigimties įtarūs, niurgzliai (tada reikia stengtis prigimtį keisti), ar mūsų sąmonėmis nepastebimai (tad itin vykusiai) kažkas manipuliuoja. Informacinių karų frontai irgi eina nepasitikėjimo briaunomis. Kuo daugiau nepasitikėjimo (vienų kitais, partijomis, Seimu, vyriausybe, verslo partneriais), tuo valstybė silpnesnė. O kas suinteresuotas, kad Lietuva būtų stipri? Ir atvirkščiai. Kam, be mūsų pačių, reikia stiprios Lietuvos?

Ar esame budrūs? Ar užtektinai budrios Lietuvos specialiosios tarnybos? Ar mokomės iš to, kas jau buvo, iš to, kas jau sakyta?

Valentino Sventicko etiudas „Seniai dabar“ toje pat rudens „Santaroje“. Taip, seniai yra prasidėję tai, kas vyksta ir *dabar*, tiksliau, ką dabar jau girdime, matome, bandome pasakyti.

1.1

Tolima dabarties pradžia

Siekdami suvokti Lietuvos dabartį jos saugumo arba nesaugumo požiūriais, turime gręžtis ir atgal. Kai kurios dabarties grėsmių šaknys jau toli istorijoje. Mūsų gyvenamasis, patirties horizontuose išsiskleidžiantis laikas prasideda nuo Sąjūdžio, nuo pirmųjų nepriklausomumo idėjų ir nepriklausomybės paskelbimo.

Sąjūdis ateina iš toli – ištarta Justino Marcinkevičiaus, vieno iš svarbiųjų Lietuvos *sųjudimo* vardų. Galingas pradžios judesys,

APIE NERIMĄ KELIANČIAS GRĖSMES neatsitiktinai prabilta Mokslų akademijoje – juk būtent čia subrendo Sąjūdžio, Žaliųjų judėjimo ir kitos pilietinės iniciatyvos, mokslininkai vieni iš pirmųjų kėlė Lietuvos nepriklausomybės idėjas ir vieni iš pirmųjų įspėja dėl jai kylančių grėsmių. Kol kas neturime kompleksinės šalies situacijos analizės, atliktos remiantis stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių įvertinimo metodologija. Tokiai analizei atlikti reikia inicijuoti daug išsamių studijų, reikalaujančių visų Mokslų akademijos skyrių ir šalies mokslo institucijų pastangų, o šios knygos autoriai pateikia įžvalgas apie bene svarbiausias – humanitarines – grėsmes ir galimus jų padarinius. Humanitarinis laukas pats bendriausias, labiausiai susijęs su žmogaus gyvenamuoju pasauliu, tačiau dabar kone visose šalies gyvenimo srityse juntamas didėjantis humanistinio aspekto trūkumas.

Iš šių įžvalgų autorių penketuko net trys humanitarai savitai pateikia humanistinę grėsmių vertinimą, o teisininkas ir ekonomistas apibendrindami komentuoja, ką gali ir ko negali teisė bei ekonomika. Pateiktos grėsmių įžvalgos nėra išbaigtas mokslinis darbas, tačiau jomis siekiama paskatinti tolesnius tyrimus, skirtus analizuoti Lietuvos strateginę situaciją ir aiškintis nacionalinės pažangos strateginius prioritetus.

ISBN 978-9986-16-894-2

www.tytoalba.lt